

ISSN: 2945-1612

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

ΟΕ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΠΟ ΤΟ 1934
ΙΟΥΛΙΟΣ-ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2025
Τ.1052

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΜΑΚΡΟΖΩΙΑΣ

ΙΛΑΝ ΡΑΡΡÉ:
Η ΣΥΝΕΝΟΧΗ ΤΗΣ
ΕΥΡΩΠΗΣ ΣΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ
ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ
ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ:
ΤΙ ΑΠΕΓΙΝΕ Η ΠΡΑΣΙΝΗ
ΣΥΜΦΩΝΙΑ;

ΠΑΝΤΕΛΗΣ
ΜΠΟΥΚΑΛΑΣ:
ΠΑΣΧΟΥΜΕ ΑΠΟ ΜΙΑ
ΑΒΑΘΗ ΚΑΙ ΕΠΙΠΟΛΑΙΗ
ΥΠΕΡΠΟΛΙΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

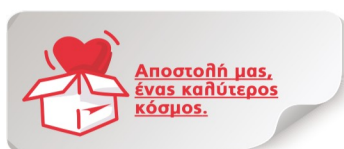

Τα πάντα για τον άνθρωπο, παντού με ευθύνη.

Στην ACS, όσες αποστολές κι αν αναλαμβάνουμε καθημερινά, υπάρχει πάντα μία που υποστηρίζουμε σταθερά για πάνω από 40 χρόνια. Αφοσιωμένοι στην πεποίθηση ότι οι επιχειρήσεις έχουν την ευθύνη να προτάσσουν πάντα τον Άνθρωπο και να δημιουργούν συνθήκες για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, προσφέρουμε δωρεάν τις υπηρεσίες μας σε δράσεις που συμβάλλουν σε αυτό.

Έτσι, μεταξύ άλλων, συμμετέχουμε σε πρωτοβουλίες που υποστηρίζουν την παιδεία και την πολιτιστική μας κληρονομιά, στηρίζουμε περιβαλλοντικές δράσεις, στεκόμαστε δίπλα σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και προστρέχουμε σε περιπτώσεις έκτακτων αναγκών και φυσικών καταστροφών.

Και συνεχίζουμε με την ίδια ευθύνη παντού, παραμένοντας πάντα πιστοί στην αποστολή για έναν καλύτερο κόσμο.

Στηρίζουμε
την ενεργειακή μετάβαση
της χώρας μας.
Για να γίνει το αύριο
περισσότερο βιώσιμο.

Στην Πειραιώς συνεχίζουμε να στηρίζουμε έμπρακτα την πράσινη ενεργειακή μετάβαση με σημαντικές χρηματοδοτήσεις σε νέα αιολικά και φωτοβολταϊκά πάρκα καθώς και σε έργα που αφορούν αντλησιοταμίευση και μπαταρίες. Με τα συνολικά χρηματοδοτικά μας όρια στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας να ανέρχονται σήμερα στα €4 δις, επιβεβαιώνουμε τον ηγετικό μας ρόλο στην Ελληνική οικονομία.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ 2024

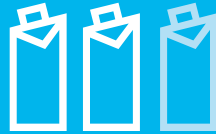
Κυκλική Οικονομία

Η πρόοδος μας
το 2024

Πάνω από
1,3 εκατ.

τόνοι χρησιμοποιημένων
συσκευασιών ροφημάτων
συλλέχθηκαν και στάλθηκαν
για ανακύκλωση², ενώ
συνεργαστήκαμε με 215
ανακυκλωτές παγκοσμίως

€100 εκατ.

επενδύθηκαν στην έρευνα και
ανάπτυξη συσκευασιών για
τη βελτίωση της βιωσιμότητάς τους

€42 εκατ.

επενδύθηκαν για τη στήριξη της
συλλογής, διαλογής & ανακύκλωσης
των συσκευασιών μας παγκοσμίως

Η περιεκτικότητα σε
πιστοποιημένα
ανακυκλωμένα πολυμερή
που συνδέεται με την
παραγωγή μας στην ΕΕ
αυξήθηκε κατά 42% σε
σύγκριση με το 2023¹

¹Το ποσοστό αυτό δεν αντιστοιχεί στη φυσική περιεκτικότητα
κάθε επιμέρους συσκευασίας σε ανακυκλωμένο πολυαιθυλέ-
νιο. Υπολογίστηκε μέσω της μεθόδου ισοζυγίου μάζας.

²Για τα αναφερόμενα δεδομένα σχετικά με τις συλλεγμένες
συσκευασίες ροφημάτων προς ανακύκλωση, χρησιμοποιούμε,
όπου είναι διαθέσιμα, επίσημα και δημόσια δεδομένα από
έγκριτες πηγές, όπως κυβερνητικές υπηρεσίες, αναγνωρισμέ-
νους φορείς ανάκτησης, εθνικές ενώσεις του κλάδου, ΜΚΟ κ.ά.

Κλίμα

Η πρόοδος μας
το 2024

Λάβαμε
Βαθμολογία A

στην κατηγορία «Κλίμα»
από τον οργανισμό CDP⁴

Από το 2019, μειώσαμε τις
εκπομπές αερίων του
θερμοκηπίου κατά:

25%

στις συνολικές εκπομπές³ της
αλυσίδας αξίας (πεδία εφαρμογής
1, 2 και 3) - μείωση 7% από την
προηγούμενη χρονιά

54%

στις δραστηριότητές μας
(πεδία εφαρμογής 1, 2 και
επαγγελματικά ταξίδια)

Επιτύχαμε 94%
κατανάλωση ανανεώσιμης
ενέργειας στις
δραστηριότητες της Tetra
Pak (σε καλό δρόμο για την
επίτευξη του στόχου μας
για το 2030)

³Πεδία εφαρμογής 1, 2 και 3.

⁴Το CDP είναι ένα παγκόσμιο σύστημα, στο οποίο οι εταιρείες
αναφέρουν πώς μετρούν και διαχειρίζονται τις επιπτώσεις και
τις ευκαιρίες τους στους τομείς του κλίματος, των δασών και
του νερού. Η βαθμολόγηση γίνεται με βάση την πληρότητα της
αναφοράς και τις επιδόσεις.

Καθώς οι περιβαλλοντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο πλανήτης μας
είναι πολυδιάσπατες και αλληλένδετες, έτσι πρέπει να είναι και οι λύσεις μας.
Στην Tetra Pak, παραμένουμε προσηλωμένοι στον στόχο μας για τον βιώσιμο
μετασχηματισμό της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών. Με αυτόν τον οδηγό,
συνεχίζουμε να προχωράμε με στοχευμένες δράσεις και συνεργασίες σε πέντε
βασικούς τομείς. Η πρόοδος μας στους τομείς της Κυκλικής Οικονομίας και του
Κλίματος αποτελεί για εμάς θεμέλιο για ένα πιο βιώσιμο μέλλον - για όλους.

Μάθετε περισσότερα: tetrapak.com/en-gr/sustainability-report

 Tetra Pak®
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΕΙ Ο,ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΚΑΛΟ

8

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ
ΤΙ ΘΑ ΜΑΣ ΕΚΑΝΕ ΣΟΦΟΤΕΡΟΥΣ;

34

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΑΣΦΑΛΕΙΑ:
ΤΟ ΔΙΑΚΥΒΕΥΜΑ

ΤΗΣ ΙΝΩΣ
ΑΦΕΝΤΟΥΛΗ

40

ILAN RAPPÉ:
Η ΕΥΡΩΠΗ ΝΑ
ΕΞΕΤΑΣΕΙ ΤΗ
ΣΥΝΕΝΟΧΗ ΤΗΣ
ΣΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ
ΣΤΗ ΜΕΣΗ
ΑΝΑΤΟΛΗ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ
ΣΤΟΝ ΘΑΝΑΣΗ
ΚΑΤΣΙΚΙΔΗ

46

ΑΛΛΑΓΕΣ
ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΕΣ
ΣΤΗ ΜΕΣΗ
ΑΝΑΤΟΛΗ

ΤΗΣ ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ
ΣΩΚΟΥ

50

SUSAN NEIMAN:
Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ
ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ
ΝΑ ΕΙΝΑΙ WOKE

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

56

ΜΠΟΡΟΥΝ ΟΙ
ΑΝΤΡΕΣ ΚΑΙ ΟΙ
ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΝΑ
ΜΕΙΝΟΥΝ ΑΠΛΩΣ
ΦΙΛΟΙ;

THE ECONOMIST

62

ΦΑΚΕΛΟΣ
ΜΑΚΡΟΖΩΙΑ

ΓΡΑΦΟΥΝ ΚΑΙ ΜΙΛΟΥΝ:
ANDREW SCOTT, ΠΑΝΟΣ
ΤΣΑΚΛΟΓΛΟΥ, THE ECONOMIST

78

Ο ΛΙΒΥΚΟΣ ΓΡΙΦΟΣ

ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΑΛ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

82

ΟΙ ΔΥΟ ΦΩΝΕΣ ΤΗΣ ΡΑΠ
ΤΟΥ ΠΑΝΟΥ ΣΑΚΚΑ

86

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΜΠΟΥΚΑΛΑΣ:
ΠΑΣΧΟΥΜΕ ΑΠΟ ΜΙΑ
ΑΒΑΘΗ ΚΑΙ ΕΠΙΠΟΛΙΝΗ
ΥΠΕΡΠΟΛΙΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

98

ΤΟ CHATGPT ΜΑΖΙ ΜΕ
ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ
ΠΑΣΟ

ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ ΒΕΛΙΔΑΚΗ

104

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΘΕΣΜΟΥΣ
ΣΤΟΥΣ FOUNDERS:
Η ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗ ΤΗΣ
ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ
ΤΗΣ ΑΙ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗ ΓΑΒΑΛΑ

114

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ
ΑΛΛΑΓΗ ΚΑΙ
ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ

ΓΡΑΦΟΥΝ: ΠΙΚΙΑ ΓΑΛΑΤΗ,
ΗΛΙΑΣ ΝΤΕΜΙΑΝ, ΣΤΕΛΙΟΣ
ΜΟΡΦΙΔΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ
ΠΡΕΒΕΛΑΚΗΣ

10

ΕΙΚΟΝΕΣ

20

ΑΝΑΛΥΣΗ: ΟΙ ΓΝΩΣΤΟΙ/ΠΑΣΙΓΝΩΣΤΟΙ ΑΓΝΩΣΤΟΙ
.....ΤΟΥ ΑΝΤΩΝΗ Δ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗ

22

ΜΕ ΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ: Η ΟΥΤΟΠΙΑ ΤΗΣ «ΔΑΝΙΑΣ ΤΟΥ
ΝΟΤΟΥ

.....ΤΟΥ ΘΑΝΟΥ ΤΣΙΡΟΥ

24

ΣΤΟ ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ: ΑΝ ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΗΤΑΝ ΕΥΚΟΛΟΙ...
.....ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΚΟΥΣΟΥΛΗ

26

ΙΔΕΕΣ: Η ΖΩΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΛΓΟΡΙΘΜΟ
.....ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΣΑΛΑΚΟΥ

28

ΘΡΑΥΣΜΑΤΑ

32

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

.....ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΑΝΟ ΣΑΚΚΑ

142

ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ: «ΤΑ ΚΑΤΟΡΘΩΜΑΤΑ ΤΩΝ
ΕΚΠΑΗΚΤΙΚΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΕΓΚΕΦΑΛΩΝ»
.....ΤΟΥ ΧΑΡΗ Γ. ΣΑΒΒΙΔΗ

146

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ:
ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΔΙΑΚΥΒΕΥΜΑ

.....ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ Κ. ΒΟΒΟΛΙΝΗ

OF

1934

ΓΙΔΥΤΗΣ-ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
(1934-1990)
ΣΠΥΡΟΣ ΑΝΤ. ΒΟΒΟΛΙΝΗΣ
(1990-2022)
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ Κ. ΒΟΒΟΛΙΝΗ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ
ECONOMIA MEDIA A.E.
ΑΜΕΡΙΚΗΣ 21, ΑΘΗΝΑ 106 72

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΑΝΤΩΝΗΣ Δ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΑΛΑΚΟΣ

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΑΝΤΑ ΠΑΠΑΡΑΠΤΗ
A.PAPARAPTI@ECONOMIA.GR

DESIGNER
ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΖΟΒΑΡΑΣ/ΚΗ*Δ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ
ΜΑΓΔΑ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ
ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΖΑΧΑΡΟΣ
ΒΙΚΥ ΚΑΛΙΑΚΟΥ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΥΒΑΡΑΣ
ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΡΟΥΣΤΑΛΛΗ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΛΚΑΣΑΣ
ΟΝΤΙΝ ΑΙΝΑΡΔΑΤΟΥ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΜΑΓΓΗΡΙΑΔΗΣ
ΡΟΝΑΛΤ ΜΑΪΝΑΡΝΤΟΥΣ
ΣΤΕΛΙΟΣ ΜΟΡΦΙΔΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΕΦΑΝΗΣ
ΧΑΡΗΣ ΣΑΒΒΙΔΗΣ
ΠΑΝΟΣ ΣΑΚΚΑΣ
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΩΚΟΥ
ΘΑΝΟΣ ΤΣΙΡΟΣ

ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ Κ. ΒΟΒΟΛΙΝΗ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ/ΔΙΟΡΘΩΣΗ
ΔΑΦΝΗ ΧΡΗΣΤΟΥ

PHOTO EDITING
ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΝΟΤΑΡΑΚΗΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ
ΑΠΕ
GETTY IMAGES/IDEAL IMAGE
ΑΡΧΕΙΟ ΟΕ
ΑΡΧΕΙΟ ΒΟΒΟΛΙΝΗ
EFA/PHOTOΘΗΚΕ

CURATION/PROJECT
MANAGEMENT ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΑΡΤΖΩΚΑΣ
THEDESIGNAMBASSADOR.COM

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ
RZU

EXECUTIVE PRODUCER
ΡΟΔΟΥΛΑ ΣΙΟΥΡΤΟΥ

ΕΚΤΥΠΩΣΗ
FUTURE FORMAT

ΠΑΗΡΟΦΟΡΙΕΣ
ΚΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ
INFO@ECONOMIA.GR

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ
ΕΝΤΥΠΗ ΜΟΡΦΗ €60
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ €86
ΦΟΙΤΗΤΕΣ €45
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΜΟΡΦΗ €40
ΦΟΙΤΗΤΕΣ €30
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ €3,90

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ
(+30) 210 728 9015
INFO@ECONOMIA.GR

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ
ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΣΑΡΩΣΤΕ ΤΟ QR CODE
ΓΙΑ ΝΑ ΓΙΝΕΤΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗΣ
ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗΣ

economia.gr

FACEBOOK:ECONOMIAGREECE
INSTAGRAM:@ECONOMIA_GROUP
TWITTER (X):@ECONOMIAGROUP
LINKEDIN:ECONOMIA-GR

Π Ο Σ Ο Σ Τ Ο Ι Χ Ι Ζ Ε Ι Σ Τ Η Ν Ε Λ Λ Η Ν Ι Κ Η Ο Ι Κ Ο Ν Ο Μ Ι Α Η Κ Λ Ι Μ Α Τ Ι Κ Η Κ Ρ Ι Σ Η ;

«Η εντεινόμενη έκθεση της χώρας σε χρόνιους και οξείς κλιματικούς κινδύνους δεν αποτελεί μελλοντικό ενδεχόμενο, αλλά μια παρούσα πρόκληση με άνισες συνέπειες σε γεωγραφικό και κοινωνικό επίπεδο». Αυτό είναι ένα από τα βασικά συμπεράσματα πρόσφατης συνθετικής έκθεσης του IOBE για τις επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης στην ελληνική οικονομία. Η *Οικονομική Επιθεώρηση* ζήτησε από τον επικεφαλής της Μονάδας Περιβαλλοντικών Οικονομικών του IOBE να παρουσιάσει τα βασικά σημεία της έκθεσης, αλλά και τις ουσιαστικές δράσεις που προτείνει το Ίδρυμα για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας και τη μετάβαση σε ένα βιώσιμο παραγωγικό πρότυπο.

Τ Ο Υ

Η Λ Ι Α

Ν Τ Ε Μ Ι Α Ν

Η κλιματική αλλαγή αποτελεί μια πραγματικότητα που διαμορφώνει ήδη τις συνθήκες ζωής, εργασίας και παραγωγής σε παγκόσμιο και εθνικό επίπεδο. Ακραία καιρικά φαινόμενα, όπως οι υψηλές θερμοκρασίες και οι έντονες βροχοπτώσεις, δοκιμάζουν τόσο τα φυσικά, όσο και τα ανθρώπινα οικοσυστήματα με επιπτώσεις στην παραγωγικότητα, στη δημόσια υγεία και γενικότερα στην ποιότητα ζωής.

Παρά την παραπάνω δυσμενή εικόνα, η νέα αυτή πραγματικότητα δεν αποτελεί μονόδρομο απωλειών. Αντίθετα, η προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος και η ανάγκη για αποτελεσματικότερη διαχείριση φυσικών πόρων έχει δημιουργήσει σημαντικές αναπτυξιακές προοπτικές σε επιμέρους ευρωπαϊκές οικονομίες, όπως η Δανία και η Φινλανδία. Αυτές οι χώρες κατατάσσονται σταθερά στις υψηλότερες θέσεις στον Δείκτη Οικοκαινότητας της ΕΕ27, ο οποίος αποτυπώνει την ικανότητα για ανάπτυξη και υιοθέτηση καινοτομιών με θετικό περιβαλλοντικό αποτύπωμα. Η επιτυχής εμπορευματοποίηση τέτοιων καινοτομιών -από τεχνολογίες καθαρής ενέργειας και υλικά χαμηλού ανθρακικού αποτυπώματος έως λύσεις κυκλικής οικονομίας- ενισχύει την εξωστρέφεια, την ανταγωνιστικότητα και την ανθεκτικότητα της οικονομίας, συμβάλλοντας παράλληλα στη δημιουργία νέων αλυσίδων αξίας και θέσεων εργασίας, ιδιαίτερα σε τομείς έντασης γνώσης και πράσινης τεχνολογίας.

Το ερευνητικό έργο του IOBE στοχεύει ακριβώς στην αναγνώριση τομέων και κατευθύνσεων πολιτικής που μπορούν να αποφέ-

ρουν πολλαπλά οφέλη σημαντικής διάρκειας. Στο πλαίσιο αυτό, σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε δέσμη 6 μελετών, με την υποστήριξη της Πρωτοβουλίας '21, χρηματοδότηση από τα Ιδρύματα Καπετάν Βασίλη και Κάρμεν Κωνσταντακόπουλου και Ιωάννη Σ. Λάτση, και τη συμβολή του Κέντρου Κλιματικής Αλλαγής και Βιωσιμότητας της Τράπεζας της Ελλάδος και της εταιρείας Accenture. Συνδυαστικός στόχος των μελετών είναι η ανάδειξη της σχέσης επιλεγμένων κλάδων της ελληνικής οικονομίας με την κλιματική αλλαγή, καθώς και εφικτών και αποδοτικών διαδρομών προσαρμογής.

ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΥΠΟ ΠΙΕΣΗ: Η ΝΕΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΦΤΩΧΕΙΑ

Ας ξεκινήσουμε από το σπίτι. Κυριολεκτικά. Η αύξηση των περιόδων με ακραίες θερμοκρασίες καθ' όλη τη διάρκεια του έτους αυξάνουν σημαντικά τις ανάγκες για θέρμανση και ψύξη στα κτήρια. Ωστόσο, το χαμηλό επίπεδο ενεργειακής απόδοσης των κατοικιών στη χώρα, με δεδομένο ότι περίπου το μισό κτηριακό απόθεμα έχει κατασκευαστεί πριν από το 1980 και χαμηλές θερμομονωτικές προδιαγραφές, οδηγεί σε αυξημένη κατανάλωση ενέργειας καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Αυτό μεταφράζεται σε μεγαλύτερες ενεργειακές δαπάνες, επιβαρύνοντας δυσανάλογα το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών, ιδιαίτερα των πιο ευάλωτων.

Πέραν ωστόσο της αύξησης της δαπάνης για ενέργεια, η κλιματική αλλαγή ενδέχεται να επηρεάσει και τον τρόπο που κατανέμουν

τα νοικοκυριά το διαθέσιμο εισόδημά τους. Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στο ακραίο κλιματικό σενάριο, αναμένεται σημαντική αύξηση των δαπανών για υγεία, καθώς και για την ασφάλιση της ιδιωτικής παρουσίας στον κλιματικό κίνδυνο.

Σε ένα τέτοιο σενάριο, και λαμβάνοντας υπόψη τη διασύνδεση της καταναλωτικής δαπάνης με το σύνολο της οικονομίας, η σχετική μελέτη του IOBE εκτιμά ότι το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών μπορεί να μειωθεί έως και κατά 16 δις. ευρώ ετησίως, ενώ η απασχόληση να συρρικνωθεί κατά 327.000. θέσεις εργασίας. Οι επιπτώσεις αυτές δεν κατανέμονται ομοιόμορφα. Όπως συμβαίνει σε κάθε κρίση, οι πιο ευάλωτοι κινδυνεύουν περισσότερο. Χωρίς επενδύσεις σε ενεργειακή αποδοτικότητα και στοχευμένες παρεμβάσεις για μια δίκαιη πράσινη μετάβαση, η κλιματική πρόκληση μπορεί να μετατραπεί σε κρίση κοινωνικής συνοχής. Το στοίχημα είναι οι πολιτικές που θα υιοθετηθούν να μην επιτείνουν τις ανισότητες, αλλά να τις περιορίσουν, λειτουργώντας ως μοχλός κοινωνικής ευημερίας και ανθεκτικότητας.

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ: ΟΤΑΝ Ο ΗΛΙΟΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΠΕΙΛΗ

Ο τουρισμός είναι, ίσως, το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα του πώς η τρέχουσα επιτυχία μπορεί να απειληθεί από τη μεταβολή στις κλιματικές συνθήκες. Η Ελλάδα βασίζεται στον καλοκαιρινό τουρισμό, αλλά οι παραδοσιακοί θερινοί προορισμοί, από τα νησιά μέχρι τη νότια Κρήτη, κινδυνεύουν να

ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, ΣΤΟ ΑΚΡΑΙΟ ΚΛΙΜΑΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ, ΑΝΑΜΕΝΕΤΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΓΙΑ ΥΓΕΙΑ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΣΤΟΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΟ ΚΙΝΔΥΝΟ. ΣΕ ΕΝΑ ΤΕΤΟΙΟ ΣΕΝΑΡΙΟ, ΚΑΙ ΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΣ ΥΠΟΨΗ ΤΗ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗΣ ΔΑΠΑΝΗΣ ΜΕ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, Η ΣΧΕΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ IOBE ΕΚΤΙΜΑ ΟΤΙ ΤΟ ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΜΕΙΩΘΕΙ ΕΩΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ 16 ΔΙΣ. ΕΥΡΩ ΕΤΗΣΙΩΣ, ΕΝΩ Η ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΝΑ ΣΥΡΡΙΚΝΩΘΕΙ ΚΑΤΑ 327.000. ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.

ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΕΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΘΕΡΙΝΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΚΑΤΑ 20%, Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΘΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΤΕΙ ΚΑΤΑ 2,2 ΔΙΣ. ΕΥΡΩ ΕΤΗΣΙΩΣ ΧΑΝΟΝΤΑΣ ΠΕΡΙΠΟΥ 40.000 ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ. ΟΜΩΣ ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΩΣ ΑΝΤΙΒΑΡΟ: ΚΑΘΩΣ Η ΜΕΣΗ ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΑ ΑΥΞΑΝΕΤΑΙ, ΟΙ ΥΠΟΛΟΙΠΕΣ ΕΠΟΧΕΣ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΚΑΤΑΛΛΗΛΕΣ ΓΙΑ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, ΥΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΟΤΙ ΠΡΟΧΩΡΑΜΕ ΜΕ ΤΑΧΥΤΕΡΟΥΣ ΡΥΘΜΟΥΣ ΣΕ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΜΗΚΥΝΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ. ΣΕ ΜΙΑ ΤΕΤΟΙΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ, Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΚΕΡΔΙΖΕΙ ΕΠΙΠΛΕΟΝ 228 ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ ΑΕΠ ΚΑΙ 66.000 ΝΕΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.

γίνουν ολοένα και λιγότερο φιλόξενοι όταν οι συνθήκες θα ξεπερνούν συγκεκριμένα επόμενα κλιματικής άνεσης, επηρεάζοντας την τουριστική εμπειρία και, κατ' επέκταση, τη βιωσιμότητα του τουριστικού προϊόντος.

Η μελέτη του IOBE δείχνει πως, σε περίπτωση μείωσης της θερινής ζήτησης μέχρι και κατά 20%, η ελληνική οικονομία θα περιοριστεί κατά 2,2 δισ. ευρώ ετησίως χάνοντας περίπου 40.000 θέσεις εργασίας. Όμως υπάρχει ενδεχομένως αντίβαρο: καθώς η μέση θερμοκρασία αυξάνεται, οι υπόλοιπες εποχές γίνονται περισσότερο κατάλληλες για προσέλκυση του τουρισμού, υπό την προϋπόθεση ότι προχωράμε με ταχύτερους ρυθμούς σε επενδύσεις για την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και την ενίσχυση εναλλακτικών μορφών. Σε μια τέτοια περίπτωση, όχι μόνο θα απορροφηθούν οι απώλειες της θερινής περιόδου, αλλά η ελληνική οικονομία μπορεί να κερδίζει επιπλέον 228 εκατ. ευρώ ΑΕΠ και 66.000 νέες θέσεις εργασίας.

ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ: ΟΤΑΝ Η ΓΗ ΔΙΨΑ Ή ΠΛΗΜΜΥΡΙΖΕΙ

Η προσαρμογή του πρωτογενούς τομέα στην κλιματική αλλαγή πρέπει να αποτελέσει πρωτεύοντα στόχο. Η διασφάλιση της επάρκειας τροφίμων σε συνθήκες αυξανόμενης γεωπολιτικής αστάθειας είναι κρίσιμη. Παράλληλα, η στήριξη του γεωργικού εισοδήματος είναι ζωτικής σημασίας: αν οι αγρότες εγκαταλείψουν τη δραστηριότητα, οι επιπτώσεις στην παραγωγή, στην κοινωνική συνοχή της υπαίθρου και στον εδαφικό ιστό θα είναι μη

αναστρέψιμες. Επιπλέον, ο πρωτογενής τομέας βρίσκεται στο επίκεντρο των πιέσεων στο φυτικό και ζωικό κεφάλαιο - κατανάλωση νερού, ενέργειας, λιπάσματα και την απώλεια βιοποικιλότητας.

Οι ακραίες καιρικές συνθήκες πλήττουν ήδη καλλιέργειες και κτηνοτροφικές μονάδες. Η κακοκαιρία «Daniel» αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα κινδύνου. Σύμφωνα με έρευνα που εκπόνησε το IOBE σε συνεργασία με τη ΜΚΟ Humanity Greece στη Θεσσαλία, οι καταστροφές που προκάλεσε ο Daniel δεν περιορίζονται μόνο στη βραχυχρόνια απώλεια παραγωγής. Εκτείνονται σε βάθος δύο ή και τριών καλλιεργητικών περιόδων, λόγω των εκτεταμένων φθορών στις υποδομές και της διάβρωσης του εδάφους. Όπως ανέφεραν οι ίδιοι οι αγρότες, περίπου το 10% της γεωργικής γης ενδέχεται να μην καλλιεργηθεί ξανά, γεγονός που υπονομεύει σοβαρά τη μελλοντική παραγωγική δυναμική και τη βιωσιμότητα του πρωτογενούς τομέα στην περιοχή και στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας. Το IOBE υπολογίζει ότι οι ζημιές από την απώλεια σε φυτικό και ζωικό κεφάλαιο στην περιοχή της Θεσσαλίας δύναται να αφαιρέσει τουλάχιστον 1,4 δισ. ευρώ από το ΑΕΠ σε βάθος τριετίας με απώλειες 58.000 θέσεις εργασίας. Η απάντηση δεν μπορεί να περιοριστεί σε αποζημιώσεις - ιδίως όταν η αποτελεσματικότητά τους αμφισβητείται. Αντιθέτως, απαιτούνται επενδύσεις στην αγροτεχνολογία, στη διασύνδεση της έρευνας με την παραγωγή και γενικότερα στην εφαρμογή δράσεων που θα ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητα του τομέα ευρύτερα.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ: Η ΠΡΑΣΙΝΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΩΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑ, ΟΧΙ ΩΣ ΚΟΣΤΟΣ

Η βιομηχανία, ειδικά στους τομείς υψηλής ενεργειακής έντασης, επηρεάζεται σημαντικά από την πράσινη μετάβαση. Το υψηλό άμεσο και έμμεσο κόστος συμμόρφωσης απειλεί την ανταγωνιστικότητά της, ιδιαίτερα απέναντι σε χώρες με περισσότερο χαλαρά θεσμικά πρότυπα. Παρ' όλη αυτά, και μέσα στο ιδιαίτερα πιεστικό θεσμικό περιβάλλον, υπάρχουν σημαντικές ευκαιρίες ανάπτυξης. Εάν η Ελλάδα επενδύσει στην παραγωγή ενδιάμεσων βιομηχανικών αγαθών που αξιοποιούνται στην πράσινη μετάβαση, τότε το ΑΕΠ μπορεί να αυξηθεί έως και 2,4 δισ. ευρώ ετησίως, με δημιουργία πάνω από 25.000 νέων θέσεων εργασίας. Η σημασία των παραπάνω γίνεται ακόμη πιο κρίσιμη εφόσον τέτοιες επενδύσεις κατευθυνθούν σε περιοχές που επηρεάζονται από τη απολιγνιτοποίηση (π.χ. Δυτική Μακεδονία).

ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ: ΜΟΧΛΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΗ ΑΜΥΝΑΣ ΣΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Τι κοινό έχουν όλοι οι κλάδοι που εξετάζει η μελέτη του IOBE σε σχέση με την κλιματική αλλαγή; Όλοι χρειάζονται χρηματοδότηση για να προσαρμοστούν. Όμως, όπως δείχνει η μελέτη, η ενσωμάτωση του κλιματικού κινδύνου στο ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα είναι ακόμη σε αρχικό στάδιο. Οι τράπεζες δεν έχουν ακόμη τα εργαλεία και τα δεδομένα που χρειάζονται

για να αξιολογούν σωστά τους κινδύνους και να κατευθύνουν τις χρηματοδοτήσεις σε πιο ανθεκτικές και βιώσιμες δραστηριότητες.

Στην ασφάλιση, παρότι έχουν αυξηθεί τα συμβόλαια για κινδύνους από φυσικές καταστροφές, η πραγματικότητα είναι πως το μεγαλύτερο μέρος των αποζημιώσεων μετά από μια κλιματική καταστροφή στην Ελλάδα καλύπτεται ακόμα από το κράτος. Αυτό σημαίνει περισσότερη πίεση στον κρατικό προϋπολογισμό και καθυστερήσεις στην αποκατάσταση των ζημιών.

Τα επόμενα βήματα είναι κρίσιμα. Χρειάζονται καλύτερα δεδομένα, ώστε το τραπεζικό σύστημα να κατευθύνει τη χρηματοδότηση πιο στοχευμένα, υποστηρίζοντας την πράσινη μετάβαση και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Παράλληλα, η διεύρυνση της ασφαλιστικής βάσης μπορεί να μειώσει την πίεση στο δημόσιο και να επιταχύνει την ανάκαμψη μετά από φυσικές καταστροφές.

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ: ΤΟ ΚΛΕΙΔΙ ΓΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Κλειδί για τη μετατροπή της κλιματικής πρόκλησης σε αναπτυξιακή ευκαιρία είναι η ανάπτυξη της εμπορεύσιμης οικοκαινοτομίας. Η μελέτη σχετικών ευρωπαϊκών δεικτών καταδεικνύει πως η Ελλάδα υστερεί σημαντικά στην ανάπτυξη σχετικών εμπορεύσιμων προϊόντων και υπηρεσιών, παρά το σημαντικό πλήθος ερευνητικών ιδεών που αναπτύσσονται εγχωρίως. Η επιχειρηματικότητα εν γένει αντιμετωπίζει σημαντικά διαρθρωτικά προβλήματα, όπως περιορισμένη πρόσβαση σε χρηματοδότηση, αδύναμους μηχανισμούς διασύνδεσης έρευνας και παραγωγής, καθώς και χαμηλό βαθμό διεθνοποίησης.

Παρ' όλα αυτά, ο εγχώριος τομέας Περιβαλλοντικών Αγαθών και Υπηρεσιών συνεισφέρει περίπου 7,4 δισ. στο ΑΕΠ, υποστηρίζοντας πάνω από 165.000 θέσεις εργασίας στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας.

* Στην εκπόνηση των μελετών, την επιστημονική επιμέλεια των οποίων είχε ο γενικός διευθυντής του IOBE καθηγητής Νίκος Βέττας, συμμετείχε σειρά ερευνητών του IOBE. Συμμετείχαν αλφαβητικά οι Svet Danchev, Κωνσταντίνα Αντωνοπούλου, Ιάσων Ζαβερδινός, Σύλβια Κουλούρη, Κώστας Κόντος, Γιώργος Λιόντος, Οδυσσέας Μάμαλης, Ειρήνη Νομικού-Λαζάρου, Ηλίας Ντεμιάν, Υακίνθη Πουντουράκη, Αρσένιος Πρελορέντζος, Σοφία Σταυράκη και Φωτεινή Στρουμπάκου.

* Ο Ηλίας Ντεμιάν είναι επικεφαλής της Μονάδας Περιβαλλοντικών Οικονομικών στο Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE) κι επίσης συντονιστής των ομάδων εξωτερικής παρακολούθησης του ευρωπαϊκού προγράμματος για το περιβάλλον LIFE για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη και τις χώρες του Benelux.

ΟΙ ΑΚΡΑΙΕΣ ΚΑΙΡΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΠΛΗΤΤΟΥΝ ΗΔΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ. Η ΚΑΚΟΚΑΙΡΙΑ «DANIEL» ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΕΝΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΙΝΔΥΝΟΥ. ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΕΡΕΥΝΑ ΠΟΥ ΕΚΠΟΝΗΣΕ ΤΟ IOBE ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΗ ΜΚΟ HUMANITY GREECE ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ, ΟΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΕΣΕ Ο DANIEL ΔΕΝ ΠΕΡΙΟΡΙΖΟΝΤΑΙ ΜΟΝΟ ΣΤΗ ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΙΑ ΑΠΩΛΕΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ. ΕΚΤΕΙΝΟΝΤΑΙ ΣΕ ΒΑΘΟΣ ΔΥΟ Ή ΚΑΙ ΤΡΙΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΔΩΝ, ΛΟΓΩ ΤΩΝ ΕΚΤΕΤΑΜΕΝΩΝ ΦΘΟΡΩΝ ΣΤΙΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑΒΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ. ΟΠΩΣ ΑΝΕΦΕΡΑΝ ΟΙ ΙΔΙΟΙ ΟΙ ΑΓΡΟΤΕΣ, ΠΕΡΙΠΟΥ ΤΟ 10% ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΓΗΣ ΕΝΔΕΧΕΤΑΙ ΝΑ ΜΗΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΘΕΙ ΞΑΝΑ.